

राज्य माहिती आयुक्त, विदर्भ क्षेत्र, नागपूर यांच्या समोरील
माहितीचा अधिकार अधिनियम, २००५ च्या कलम १९(३) अन्वये
अपील क्रमांक १२३१/२००७ व अपील क्रमांक १२३२/२००७.

श्री. गजानन प्रल्हादराव तेलगोटे
मु.पो. सोमवार वेस, ता. अकोट,
जिल्हा अकोला.

..... अपीलकर्ता

वि रु ध्द

श्री.डि.के.देशपांडे,
प्रथम अपीलीय अधिकारी तथा
आयुक्त, नगर पालिका प्रशासन,
अमरावती विभाग, अमरावती.

सौ.गिता ठाकरे,
जनमाहिती अधिकारी तथा
मुख्याधिकारी,
नगर परिषद, अकोट,
जि. अकोला.

..... उत्तरवादी

नि र्ण य

अपीलकर्ता यांनी दिनांक ७.७.२००६ रोजी राज्य माहिती आयोगाकडे माहितीचा अधिकार अधिनियम, २००५ च्या कलम १९(३) अन्वये दोन द्वितीय अपीले दाखल केलेली आहेत. सदरच्या दोनही द्वितीय अपीलांची सुनावणी आज दिनांक २.४.२००८ रोजी घेण्यात आली. अपीलकर्ता व उत्तरवादी हजर आहेत.

२. अपील क्रमांक १२३१/२००७ मध्ये दिनांक ९.११.२००५ रोजी अपीलकर्ता यांनी माहिती अधिकारी म्हणून तत्कालीन मुख्याधिकारी, नगरपालिका, अकोट श्री. आर. आर. चव्हाण यांच्याकडे खालील प्रमाणे माहिती मागितलेली दिसून येते. १) दिनांक १.१.१९८६ ते दिनांक १.१२.१९९० या कालावधीत डॉ.अडोकार अकोट नगरपालिकेचे नगराध्यक्षपदी विद्यमान असतांना त्यांचे कार्यकाळात आकोट नगरातील प्रत्येक सर्व वार्डमध्ये नाली बांधकाम करण्यात आले ते उपरोक्त काळात प्रती वर्षी किती नाली बांधकाम व कुण्या वार्डात

काम केले, त्यावर एकूण किती खर्च झालेत. त्यासंबंधी सर्व कागदपत्रे नालीबांधकाम करणेबाबतचे नगरसेवकांचे ठरावांपासून तर नालीबांधकाम निविदा मंजूरत व नालीबांधकामाचे बील मंजूरत पर्यंतचे सर्व कागदपत्राचे माहिती पुराव्यानिशी देण्याची कृपा करावी. २) दिनांक १.१.२००५ ते दिनांक १.११.२००५ या कालखंडात डॉ.मनिष मते नगराध्यक्षापदी विराजमान असतांना या कालावधीत अकोट नगरातील सर्वच वार्डमध्ये मंजूर झालेली नाली बांधकामे व पूर्ण झालेली नालीचे सर्व प्रकारचे बांधकामे यासंबंधिचे नालीबांधकाम सर्व वार्ड मध्ये करणेबाबत सर्वच नगरसेवकांनी घेतलेल्या ठरावापासून तर नालीबांधकाम निविदा मंजूरत व मंजूर झालेल्या नालीबांधकामाचे बील मंजूरत पर्यंतचे सर्व कागदपत्रानिशी व पुराव्यानिशी माहिती देण्यात यावी ही विनंती. सदरची माहिती ही दारिद्र्य रेषेखालील असल्यामुळे व टपालाद्वारे घेणार असे नमुद केलेले आहे. सदरच्या अर्जाचे अनुषंगाने दिनांक ३०.११.२००५ रोजी आपण दिनांक १.१.१९८६ ते १.१२.१९९० या कालावधी मधील अकोट नगरातील प्रत्येक सर्व वार्डामध्ये नाली बांधकाम बाबतचे रेकॉर्ड हे २० वर्षापूर्वीचे असल्यामुळे तसेच सदर रेकॉर्ड गोळा करण्याकरिता १ महिन्यापेक्षा जास्त कालावधी लागत असल्यामुळे सदर आपल्या अर्जानुसार महाराष्ट्र माहितीचा अधिकार अर्जातील माहिती पुरविणे शक्य नाही. तसेच आपण दिनांक १.१.२००५ ते दिनांक १.११.२००५ या कालावधीत अकोट शहरातील सर्वच वार्डातील नाली बांधकाम संबंधित मागितलेली माहिती सुध्दा काढण्याकरिता १ महिन्यापेक्षा जास्त कालावधी लागतो. त्यामुळे महाराष्ट्र माहितीच्या अधिकार अंतर्गत माहिती पुरविणे शक्य नाही. तरी साधा अर्ज करुन सदर माहिती उपलब्ध करुन घ्यावी असे कळविलेले दिसून येते. सदरच्या माहितीमुळे समाधान न झाल्यामुळे अपीलकर्ता यांनी दिनांक १.२.२००६ रोजी प्रथम अपील दाखल केले आहे. सदरच्या प्रथम अपीलाचा निर्णय हा दिनांक १३.३.२००६ रोजी देण्यात आलेला असून मुख्याधिकारी, नगरपरिषद, अकोट यांनी अपीलकारास त्यांचे अर्जानुसार माहितीचा शोध घेवून व त्यानुसार अपीलकाराकडून नियमानुसार फीची रक्कमेचा भरणा करुन घेवून दिनांक १०.५.२००६ पर्यंत माहिती पुरवावी असा आदेश देण्यात आलेला दिसून येतो. अपीलकर्ता यांनी प्रथम अपीलाचे निर्णयाप्रमाणे दिनांक ४.६.२००६ रोजी दुपारी २.३० वाजता प्राप्त ६९ पाने दिलेली दिसून येते. सदरच्या माहितीमुळे समाधान न झाल्यामुळे अपीलकर्ता यांनी द्वितीय अपील दाखल केलेले आहे.

३. प्रथम अपीलचाचे निर्णयाप्रमाणे अपीलकर्ता यांना त्यांनी दिनांक ३.५.२००६/४.६.२००६ अशी तारीख घातलेली व वर नमुद केल्याप्रमाणे दिनांक ४.६.२००६ रोजी माहिती प्राप्त झाल्याची पोच असल्याची छायांकित प्रत दाखल केलेली आहे. परंतु माहिती अधिकारी यांनी आयोगाचे निदर्शनास असे आणले की, सदरची माहिती दिनांक ३.५.२००६ रोजी उपलब्ध करून देण्यात आली असून त्याच बाबतची पोच त्यांच्या नगरपरिषदेच्या नस्तीवर नाही. यावरून असे दिसून येते की, अपीलकर्ता यांना जनमाहिती अधिकारी यांनी विलंबाने माहिती दिली हे दाखविण्याकरिता सदरची छायांकित प्रतीवर स्वतःच्या हस्ताक्षरामध्ये दिनांक ४.६.२००६ ही तारीख घातली असून प्राप्त ६९ पाने व तारीख ४.६.२००६ ही दाखल केलेली आहे. यावरून अपीलकर्ता हे सुध्दा प्रामाणिक नाही असा निष्कर्ष काढण्यास हरकत नाही. अपीलकर्ता यांनी त्यांच्या दिनांक ७.११.२००५ च्या अर्जाप्रमाणे जे उत्तर दिलेले आहे. सदरच्या उत्तरातून व माहितीचे अवलोकन केले असता असे दिसून येते की, माहिती ही अतिशय जुन्या कालावधीतील असल्यामुळे ती उपलब्ध करून देण्याकरिता जी मुदत वाढवून देण्यात यावी अशी विनंती केली आहे ती योग्य आहे असे दिसून येते. त्याचप्रमाणे प्रथम अपीलात सुध्दा सदरच्या माहितीचे व्यापक स्वरूप लक्षात घेता दिनांक १०.५.२००६ पर्यंत उपलब्ध करून देण्यात यावी ते ही योग्य आहे. तसेच अपीलकर्ता यांचे द्वितीय अपीलामध्ये ८ मधील (१) मध्ये १ ते ६ क्रमांकाची संपूर्ण जी माहिती मागितली आहे ती माहिती ही नवीन मागितली आहे व त्यावरून असे दिसून येते की, संदर्भीय माहिती ही व्यापक जनहिताचे दृष्टिने न मागता स्वहिताच्या दृष्टिने मागितली आहे. माहिती अर्जामध्ये जी माहिती मागितली असते त्यापेक्षा नवीन माहिती प्रथम अपीलात किंवा द्वितीय अपीलात मागता येत नाही. माहितीच्या अर्जात ज्या काही त्रुटी असेल त्या संदर्भात प्रथम अपील व द्वितीय अपील दाखल करावयाचे असते. त्यामुळे द्वितीय अपीलात मुद्दा ८ मधील १ ते ६ वरील माहिती ही उपलब्ध करून देण्याची आवश्यकता नाही. एकंदरच ह्या प्रकरणामध्ये अपीलकर्ता यांनी जी माहिती मागितली आहे ती जूनी असल्यामुळे विलंबाने उपलब्ध झाली असली तरी सदरचे अपील हे खारीज करण्यास पात्र आहे.

४. अपील क्रमांक १२३२/२००७ मध्ये अपीलकर्ता यांनी दिनांक ८.२.२००६ रोजी मुख्याधिकारी, नगरपरिषद, अकोट यांना माहिती मागितलेली दिसून येते. अकोट नगरपरिषद क्षेत्रात घोषित असलेल्या

झोपडपट्टीची नांवे ? ज्या झोपडपट्टीत जे उपनगर, मोहल्ले येत असतील तो परीसर, तथा त्यांमध्ये असलेली प्रत्येक झोपडपट्टीत समाविष्ट असलेले नझूल शीट नंबर, सर्व्हेनंबर सह माहिती, झोपडपट्टी घोषित झाल्याचे वर्ष व शासनाचे आदेश, कुणाचे आदेशान्वये झोपडपट्टी घोषित झाली इत्यादी माहिती सत्यप्रतीसह पुरविण्यात यावी. तसेच कोणती झोपडपट्टी नझूल शीटनंबर हे विकास/योजनातील प्रारूप आराखडयाचे बाधीत आहे इत्यादीची माहिती. तसेच सोबत नकाशात दाखविल्याप्रमाणे शीट नंबर ३० सी, प्लॉट नं. २४ या प्लॉटचे लागून असलेले प्लॉट नं. २०, २१, २२, २३ हे समाविष्ट धरून प्लॉट नं. २४ चे लगत समोरील बाजूस रहदारीस किती जागा शिल्लक आहे किंवा कसे ? रहदारीस अडथळा आहे काय ? किंवा कसे ? उदा. २४ शेजारी उत्तर-दक्षिण बाजू लक्ष्मीबाई विद्यालय ते श्री.विजय घाटोड यांचे हे अंतर किती चौ.फूट, पूर्व-पश्चिम गणगणे विद्यालय व श्री.तेलगोटे यांचे घर ते श्री.वानरे यांचे घर यातील अंतर किती ? श्री.वानरे यांचेघर ते शे.जाबीर यांचे घर ते प्लॉट नं. २४ यामधील अंतर किती ? इत्यादी संबंधी माहिती पुराव्यासह, नकाशासह प्रमाणित नकाशासह माहिती सत्यप्रतीसह देण्यात यावी ही विनंती. सदरची माहिती नोंदणीकृत पोस्टाद्वारे घेणार असे नमुद केलेले आहे. माहितीचा कालावधी १९८० ते २००६ पर्यंत. अर्जदार दारिद्रय रेषेखालील आहे. सदरच्या अर्जाचे अनुषंगाने अपीलकर्ता यांना विहित मुदतीत माहिती उपलब्ध झाली नसल्यामुळे अपीलकर्ता यांनी दिनांक ८.५.२००६ रोजी प्रथम अपील आयुक्त, अमरावती विभाग, अमरावती यांचेकडे दाखल केलेले आहे. सदरच्या प्रथम अपीलाचे संदर्भामध्ये कोणत्याही प्रकारचा निर्णय झाला नसल्यामुळे अपीलकर्ता यांनी द्वितीय अपील दाखल केलेले दिसून येते.

५. अपीलकर्ता यांनी मागितलेल्या माहितीच्या संदर्भामध्ये विहित मुदतीत माहिती उपलब्ध करून दिलेली नसल्यामुळे तत्कालीन माहिती अधिकारी हे निश्चितच दोषी आढळून येतात. परंतु माहितीचा अर्ज प्राप्त झाल्यानंतर माहिती अधिकारी, नगरपरिषद, अकोट यांनी श्री.बी.आर.शिंदे यांनी खुलासा दाखल करतांना अर्जदाराने मागितलेल्या माहितीच्या तपशीलाचे संदर्भामध्ये प्राधिकरणातील अन्य कर्मचाऱ्यांस पाठविले असल्यास ती तारीख व पुरावा या संदर्भामध्ये जावक क्रमांक ४९१, दिनांक १०.२.२००६ अकोट, नगरपरिषद कार्यालयातून दिलेले आदेश हे १) श्री. एन. जी. येवतकार, कनिष्ठ अभियंता, नगर परिषद, अकोट

२) श्री. संजय अढाऊ, सल्लागार अभियंता, नगरपरिषद, अकोट ३) श्री.आर.के.तेलगोटे, बांधकाम लिपिक, नगर परिषद, अकोट असे असून विषयांकीत माहिती ही अर्जदारास दिनांक २०.२.२००६ पावेतो द्यावयाची आहे. त्याकरिता अर्जामध्ये मागितलेली माहिती दिनांक १७.२.२००६ पर्यंत न चुकता सादर करावी. असे पत्र खुलाश्यासोबत दाखल केलेले आहे. त्यामुळे श्री.एन.जी.येवतकार, श्री.संजय अढाऊ व श्री.आर.के.तेलगोटे हे अधिनियमाचे कलम ५(५) अन्वये माहिती अधिकारी म्हणून समजण्यास हरकत नाही. सदरच्या प्रथम अपीलाचे संदर्भात सुध्दा प्रथम अपीलाची सुनावणी ही दिनांक ५.६.२००६ रोजी घेण्याकरिता दिनांक १८.५.२००६ च्या नोटीसद्वारे कळविण्यात आले होते असे दिसते. प्रथम अपीलीय अधिकारी यांच्या खुलाश्याप्रमाणे दिनांक ५.६.२००६ च्या सुनावणीची नोटीस अपीलार्थी यांनी घेण्यास टाळाटाळ केलेली असून दिनांक १८.५.२००६ च्या नोटीसवर दिनांक २२.५.२००६ रोजी दुपारी १.०० वाजता गजानन तेलगोटे यांचे घरी गेलो असता त्यांनी मी नगरपरिषद मध्ये येतो तेंव्हा घेतो. तुम्ही जा असे म्हटले असा शेरा अ.तु.बुंदेले, शिपाई यांनी दिलेला दिसून येतो. पुन्हा दिनांक २६.५.२००६ ला सकाळी ११.०० वाजता त्यांचे घरी गेलो ते घरी नव्हते. त्यानंतर एक तासाने घरी गेलो तेंव्हा त्यांनी मी नगरपरिषद मध्ये येतो असे म्हटले व बाहेर निघून गेले. दिनांक २९.५.२००६ रोजी ते नगरपरिषद मध्ये आले व त्यांनी आवक जावक लिपिक समोर म्हटले की, मला बाहेर गावी लग्नाला जायेचे आहे दोन दिवसांनी घेईल. अ.तु.बुंदेले शिपाई यांनी शेरा लिहून दिलेला दिसून येतो. दिनांक १.६.२००६ रोजी दुपारी ४.०० वाजता श्री.गजानन तेलगोटे हे नगरपरिषद आले त्यांनी सदर कागदपत्रे पाहिले असता आयुक्तांनी हे वापस कसे पाठविले. पहिले फोनवर आयुक्ताशी व्यक्तीशः बोलतो व त्यानंतर ही नोटीस घेतो. त्यांना समजवण्याचा खूप प्रयत्न केला परंतु मला आज काम आहे असे म्हणून निघून गेले असे आवक लिपिक यांचा शेरा दिसून येतो व तसा निर्णय हा प्रथम अपीलीय अधिकारी यांनी घेवून अपील अर्ज नस्ती करण्यात येत आहे असा निर्णय दिलेला दिसून येतो. प्रथम अपीलीय अधिकारी यांनी अपीलाचे संकल्पने प्रमाणे प्रथम अपीलाची सुनावणी ही दोन्ही पक्षकारांच्या उपस्थित घेणे आवश्यक आहे. परंतु अपीलार्थी हजर होते तर जनमाहिती अधिकारी यांचेकडून माहिती उपलब्ध करून देण्याचे संदर्भामध्ये छाननी करून माहिती उपलब्ध करून देण्याचे करिता आदेश करणे आवश्यक असते. कोणत्याही प्रकारचा अर्ज, अपील अर्ज हा नस्तीबध्द करता येत नाही. माहिती मिळण्याची प्रक्रिया ही द्वितीय अपीलाचे निर्णयानंतर संपते व

त्यामुळे प्रथम अपीलाचा निर्णय हा आवश्यक असतोच याची नोंद प्रथम अपीलीय अधिकारी यांनी घेणे आवश्यक आहे. अपीलकर्ता हा नोटीस घेत नाही याबद्दल शिपाई व आवक लिपिक यांनी जो शेरा दिलेला आहे. माहिती विहित मुदतीत उपलब्ध करून दिली नसल्यामुळे नोटीस घेत नाही किंवा अपीलकर्ता यांना माहितीची आवश्यकता नसावी असा ही निष्कर्ष काढता येतो. असे असले तरी माहितीचा अधिकार अधिनियम, २००५ च्या कलम ७(१) प्रमाणे माहिती ही ३० दिवसात उपलब्ध करून देणे हा प्राथमिक मुद्दा ठरतो व त्याप्रमाणे ३० दिवसात माहिती उपलब्ध करून दिलेली नाही किंवा माहितीच्या संदर्भामध्ये कोणत्याही प्रकारचे उत्तर हे ३० दिवसाचे आंत अपीलकर्ता यांना दिलेले नसल्यामुळे माहिती अधिकारी हे दोषी आढळून येतात. माहिती अधिकारी हे अधिनियमाचे कलम २० प्रमाणे दोषी आढळून येतात व माहिती अधिकारी यांनी ज्या ज्या अधिकारी/कर्मचारी चे अधिनियमाचे कलम ५(४) प्रमाणे सहाय्य घेतले असेल अशा अधिकारी/कर्मचाऱ्यांस सुध्दा अधिनियमाचे कलम ५(५) प्रमाणे माहिती अधिकारी समजून दोषी आढळून येतात व त्यामुळे सदरचे अपील हे मंजूर करण्यास पात्र आहे.

आ दे श

१) अपीलकर्ता यांचे अपील क्रमांक १२३१/२००७ मध्ये अपीलकर्ता यांना माहिती उपलब्ध झालेली असल्यामुळे सदरचे अपील हे खारीज करण्यात येत आहे.

२) अपीलकर्ता यांचे अपील क्रमांक १२३२/२००७ मध्ये अपीलकर्ता यांना अधिनियमाचे कलम ७(१) प्रमाणे ३० दिवसात माहिती उपलब्ध करून दिलेली नसल्यामुळे तत्कालीन माहिती अधिकारी व ज्यांचे माहिती उपलब्ध करून देण्याकरिता सहाय्य घेतले आहे अशा अधिकारी/कर्मचारी श्री. एन. जी. येवतकार, कनिष्ठ अभियंता, नगर परिषद, अकोट २) श्री. संजय अढाऊ, सल्लागार अभियंता, नगरपरिषद, अकोट ३) श्री.आर.के.तेलगोटे, बांधकाम लिपिक, नगर परिषद, अकोट हे दोषी आढळून येत असल्यामुळे त्यांचे विरुद्ध अधिनियमाचे कलम २०(२) अन्वये शिस्तभंगाचे कार्यवाहीची शिफारस करण्यात येत असून शास्ती लादण्यात येत आहे.

३) सदरच्या शिस्तभंगाच्या कार्यवाहीच्या संदर्भामध्ये आयुक्त तथा प्रादेशिक संचालक, नगरपालिका प्रशासन, अमरावती विभाग, अमरावती यांनी हा निर्णय मिळाल्यापासून तीन महिन्यांचे आंत कार्यवाही करून आयोगास अहवाल सादर करावा.

४) सदरच्या निर्णयाची एक प्रत विभागीय आयुक्त, नगरपालिका प्रशासन, अमरावती यांचेकडे पुढील कार्यवाहीसाठी स्वतंत्रपणे पोस्टाने पाठविण्यात यावी. सदरचा निर्णय हा प्रादेशिक संचालक यांचे निदर्शनास जे कर्मचारी आणणार नाही ते शास्तीस पात्र राहतील.

५) अपीलकर्ता व उत्तरवादी यांना निर्णयाची एक प्रत देण्यात यावी.

नागपूर

दिनांक :- २.४.२००८

(विलास पाटील)
राज्य माहिती आयुक्त,
विदर्भ क्षेत्र, नागपूर.